

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

On tärkeää, että huoltovarmuutta koskevat tavoitteet päivitetään. Turvallisuuspoliittisen tilanteen kiristymisen myötä toimintaympäristö on muuttunut huomattavasti ja huoltovarmuuden taso sekä laajuus on syytä määritellä uudelleen.

Akava painottaa, että koulutukseen ja osaamiseen panostamisesta ei Suomessa voida tinkiä, se on keskeinen osa kansallista huoltovarmuuttamme. Korkea koulutustaso ja osaamisesta huolehtiminen turvaa tarvittavan työvoiman riittävyttä sekä on omiaan lisäämään kansalaisten resilienssiä ja ehkäisemään altistumista haitalliselle informaatiovaikuttamiselle.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Huoltovarmuustavoitepäätöksen luonnoksessa todetaan sitä täydennettävän vuoden 2023 loppuun mennessä valmisteltavan valtion omistajapolitiittisen periaatepäätöksen osalta. Sen sisältö ei ole lausuntoa annettaessa tiedossa, mutta valtion omistajapolitiikassa tulisi selkeästi huomioida mm. erityistehtäväyhtiöiden tuloutusvaatimuksia asetettaessa niiden asema yhteiskunnan kriisinkestävyyden ja huoltovarmuuden kannalta keskeisten toimintojen tuottajana.

Huoltovarmuuteen liittyvät kriittiset prosessit tulee pitää kotimaisten osaajien käsissä. Tämä on huomioitava mm. kun valtio-omisteisissa yhtiöissä selvitetään edellytyksiä ulkoistaa kriittiseksi arvioitavia toimintoja ulkomaihin.

Alaluku 3.6. käsittelee osaamisen ja osaavan työvoiman merkitystä huoltovarmuudelle. Näiden ollessa materiaallisen huoltovarmuuden ja infrastruktuurista huolehtimisen rinnalla aivan kriittisiä tekijöitä huoltovarmuuden käytännön toteuttamiselle, olisi osaamisesta ja osaavan työvoiman

riittävydestä huolehtiminen paikallaan nostaa esille myös huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohtia käsittelevässä luvussa 2.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Alaluvussa 3.2. (Digitaalinen yhteiskunta) painotetaan informaatiopuolustuksen vahvistamista disinformaation aiheuttamien yhteiskunnallisten vahinkojen ennaltaehkäisemiseksi sekä henkisen kriisinsietokyvyn ja demokratian vahvistamiseksi. Onkin tärkeää huolehtia kansalaisten medialukutaidosta sekä toisaalta turvata vapaan ja moniäänisen median toimintaedellytykset.

Myös opettajien valmiuksien vahvistaminen oppilaiden medialukutaidon ja kyberriskitietoisuuden parantamiseen on hyvä tavoite. Kansalaisten digikyvykyys on osa kyberturvallisuutta. Toimenpiteisiin olisi syytä harkita mainittavaksi myös tarve kansalliselle oppimisen digistrategialle varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.

Samassa alaluvussa nostetaan esille kyber- ja informaatioturvallisuusosaamisen koulutukseen panostaminen. Tämä on hyvä huomioida laadittaessa alaluvussa 3.6. mainittua tiekarttaa huoltovarmuuskriittisten tehtävien osaamisen pullonkaulojen estämiseksi.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Luvussa nostetaan esille keskeisiin kansallisiin turvallisuusetuihin liittyvän kriittisen osaamisen ja palvelutuotannon saatavuuden varmistaminen. Kriittisen työvoiman saatavuus on turvattava mahdollisimman hyvin myös tilanteissa, joissa valtion rajat ylittävää liikkuvuutta rajoitetaan.

Varautuminen edellyttääkin suunnanmuutosta valtion henkilöstöpolitiikassa, sillä erityisosaamista omaava henkilöstö on keskeinen osa turvallisuusinfrastruktuuriamme. Esimerkiksi liikenteen turvallisuudessa maalla, merellä ja ilmassa on eri asiantuntijaryhmien osaaminen aivan keskeistä. Kotimaiset osaajareservit ovat pieniä ja kokeneista osaajista tulee pitää nykyistä paremmin kiinni, sillä osaajareservien täydentäminen on hyvin hidasta.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

Huoltovarmuuden pitkäjänteisessä kehittämisessä huoltovarmuusselonteot ovat hyvä työväline.

Huoltovarmuuden periaatteiden ja nyt lausunnolla olevassa tavoitepäätöksessä linjattujen eri hallinnonalojen toimenpiteiden riittävä toteuttaminen edellyttää riittäviä resursseja. Tältä osin on tärkeää, että JTS-prosessissa pitkäjänteisesti osoitetaan riittävä rahoitus, jotta eri hallinnonalat kykenevät riittävällä tasolla toteuttamaan tavoitepäätöksessä niille määritellyt tehtävät.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

Ei lausuttavaa.

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Akava kiittää työ- ja elinkeinoministeriötä mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista.

Kirstilä Juha
Akava ry